

Kernevåbenforsøgene.

(Dagsordenens punkt 77).

*Situationen før 17. plenarforsamlings
sammentræden — Den genoptagne atom-
prøvestopkonference i Genève
(november 1961—januar 1962).*

I overensstemmelse med henstilling i den 16. plenarforsamlings resolution 1649 (XVI) genoptoges den 28. november 1961 forhandlingerne i Genève mellem De forenede Stater, Storbritannien og Sovjetunionen om afslutning af en traktat om indstilling af kernevåbenforsøg. De tidligere forhandlinger af denne art var blevet afbrudt den 9. september 1961, efter at Sovjetunionen kort forinden havde brudt det siden efteråret 1958 bestående faktiske moratorium ved at indlede en omfattende prøvesprængningsrække.

Ved forhandlingernes genoptagelse henviste Sovjetunionen til det netop da offentliggjorte sovjetiske forslag til overenskomst mellem Sovjetunionen, Storbritannien, USA og Frankrig om atomprøvestop. Ifølge dette forslag skulle parterne forpligte sig til at afholde sig fra at foretage prøvesprængninger af kernevåben i atmosfæren, i verdensrummet og i havet, således at kontrollen hermed blev udøvet af medlemsstaternes egne nationale systemer. Endvidere foresloges en moratorieordning, for så vidt angår underjordiske forsøg, indtil en kontrolordning måtte kunne etableres i forbindelse med en overenskomst om almindelig og fuldstændig nedrustning.

Forslaget blev af USA og Storbritannien karakteriseret som et reelt tilbageskridt, idet det ville betyde en opgivelse af det hidtil akcepterede princip om international kontrol og yderligere var i strid med resolution 1649 (XVI)'s krav om effektiv international kontrol. Endvidere fremhævedes fra vestlig side, at et hvilket som helst kontrolsystem må indrettes således, at dets oplysninger i tilfælde af en krænkelse påkalder international respekt.

Sovjetunionens delegerede erklærede heroverfor ikke at kunne godkende nogen form for international kontrol, som skulle finde sted på Sovjetunionens territorium, undtagen i forbindelse med en aftale om fuldstændig og almindelig nedrustning.

Da det således blev klart, at der ikke bestod noget grundlag for fortsatte forhandlinger, blev konferencens møder i slutningen af januar 1962 suspenderet i afventen af 18-magts nedrustningskomiteens drøftelser.

18-magts nedrustningskomiteen).*

Under 18-magts nedrustningskomiteens møder fremsatte både Sovjetunionen og USA udkast til traktater om almindelig og fuldstændig nedrustning under international kontrol, der indeholdt bestemmelser om forbud mod kernevåbenforsøg og om iværksættelse af internationale kontrolforanstaltninger med henblik på at sikre nedrustningsaftalens efterlevelse.

I et forsøg på at komme ud over de på ny konstaterede divergenser vedrørende en aftale om atomprøvestop fremlagde de 8 neutrale medlemmer af 18-magtskomiteen den 16. april 1962 et fælles memorandum, hvori de rettede en indtrængende appel til atommagterne om snarest at nå til enighed om afsluttelse af en aftale, som for stedse forbyder forsøg med kernevåben.

Det fremhævedes i memorandummet, at det må anses for muligt at nå til enighed om nå til enighed om at etablere et effektivt observations- og kontrolsystem på rent videnskabelig basis. Et sådant system foreslås udbygget på grundlag af de allerede eksisterende nationale observationsposter og institutter, eventuelt suppleret med enkelte nye.

Herudover foreslås nedsat en kommission bestående af et begrænset antal højt kvalificerede videnskabsmænd, hvis opgave skulle være at behandle data modtaget fra den godkendte kreds af observationsposter og på grundlag heraf og efter objektive undersøgelser af de foreliggende data at rapportere om atomeksplosioner eller mistænkelige begivenheder. Traktatparterne skal forpligte sig til at forsyne kommissionen med alle nødvendige oplysninger med henblik på at fastslå karakteren af mistænkelige begivenheder af en vis størrelse. Traktatparterne kan i denne forbindelse opfordre kommissionen til at besøge deres territorier og/eller det område, hvor en ikke-fastslået begivenhed har fundet sted.

* Se herom afsnittet om nedrustningsspørgsmålet.